

FORSSAN KAUPUNKI JA TAMMELAN KUNTA

Vedenottamon yhtiöittäminen

Selvitys

Sisällysluettelo

1	Työn tarkoitus ja tausta	1
2	Lainsäädäntö	1
2.1	Vesihuoltolaki	1
2.2	Kuntalaki	2
2.3	Osakeyhtiölaki	4
3	Hankkeen taustaa	4
4	Investoinnin tarkastelu	5
4.1	Vaihe 1. vedenottamo	5
4.2	Vaihe 2. tekopohjavesijärjestelmä	6
5	Hallintomallit ja niiden vertailu	7
6	Taloudellinen mallinnus	11
6.1	VE1 vedenottamo (ei tekopohjavesijärjestelmää)	12
6.2	VE2 vedenottamo ja tekopohjavesijärjestelmää	13
6.3	Veden yksikkökustannukset	15
6.4	Osakeyhtiön avaava tase	16
7	Toimintamallien vertailu	18
8	Laskutusmenettely	21
9	Johtopäätökset	21

Ekuri, Lindholm

31.7.2017

Liitteet

Liite 1: Investoinnin kustannusarvio

Liite 2: Laskelmat.....

31.7.2017

Vedenottamon yhtiöittäminen

1 Työn tarkoitus ja tausta

Forssan kaupunki on hankkinut Tammelan kunnan puolelta omistukseensa maa-alueen, johon on tarkoituksena perustaa vedenottamo. Kyseisestä vedenottamosta pumpattavaa vettä tulisi jatkossa käyttämään Forssan kaupungin lisäksi myös Tammelan kunta. Kunnat ovat yhdessä pohtineet vedenottamon hallintomallia ja päätyneet selvittämään myös yhtiöittämistä.

Forssan kaupungin nykyiset varavaihtoehdot ovat riittämättömät sellaisessa tilanteessa, jossa veden laatu heikkenee nykyisellä päävedenottamalla. Forssan kaupungin varmuusluokitus on todettu heikoksi. Näin ollen Kellarimäen hankkeen edistäminen on vesihuoltolaitoksen kannalta tärkeää. Myös Tammelan kunnalla on selkeä tarve varavaihtoehdolle. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 7.4.2014 antamallaan päätöksellä nro 48/2014/2 myöntänyt Forssan vesihuoltoliikelaitokselle luvan pohjaveden ottamiseen kiinteistöille Hakala (834-432-10-65), Santamäki (834-432-8-106) ja Torpilantila II (834-432-8-81) rakennettavasta Kellarimäen vedenottamosta 700 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

Tämän selvityksen tarkoituksena on vertailla eri hallintovaihtoehtoja ml. yhtiöittäminen vedenottamon ja mahdollisen myöhemmin toteutettavan tekopohjavesihankkeen osalta.

2 Lainsäädäntö

Vesihuoltotoimintaan ja toiminnan järjestelyyn liittyvää lainsäädäntöä ovat mm.

- Vesihuoltolaki 119/2001, viimeksi muutettu 681/2014
- Kuntalaki 410/2015
- Osakeyhtiölaki 624/2006

Lainsäädännön osalta keskeisimmät velvoitteet sisältyvät vesihuoltolakiin, ml. siihen sisältyvät tuoreimmat uudet velvoitteet. Tämän lisäksi Kuntalaki säätelee yhtiöittämistä. Kuntalaki sisältää ns. yhtiöittämisvelvoitteen, jota ei kuitenkaan sovelleta ehdottomana vesihuoltotoimintaan.

Osakeyhtiölaki sisältää perussäännöt, joilla osakeyhtiömuotoista toimintaa harjoitetaan, ja nämä ovat samoja riippumatta omistuspohjasta. Osakeyhtiölain reunaehdot ja rajoitukset tulee ottaa huomioon yhtiöittämisvaihtoehtoja mietittäessä

2.1 Vesihuoltolaki

Vesilaitosten toimintaa sääntelee vesihuoltolaki (VHL) (9.2.2001/119), jota on muutettu viimeksi lailla 22.8.2014/681, voimaan 1.9.2014. Lainsäädännössä ei muutoksen jälkeenkään aseteta rajoituksia vesihuoltolaitoksen organisaatiomuodolle. Vesihuoltolaitosten tulee kuitenkin jatkossakin eriyttää vesihuollon kirjanpito kunnan muista toiminnoista. Vesihuoltolain mukaiset

31.7.2017

vastuut ja terveyden- ja ympäristönsuojelulainsäädännön vaatimukset ovat samat riippumatta siitä, millä tavoin vesihuoltolaitos on organisoitu. Itse vesihuoltotoimintaa säännellään kuitenkin tarkasti lainsäädännössä.

Vesihuoltolain muutoksessa on säädetty kaikille vesihuoltolaitoksille sekä niille vettä toimittaville tai laitosten jätevesiä käsitteleville laitoksille velvoite laatia vesihuoltoa ja huleveden viemärintiä koskeva tilinpäätös ja toimintakertomus. Lisäksi laissa on nyt säädetty vesihuoltoa koskevan tilinpäätöksen tarkastamisesta ja tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkaisemisesta (VHL § 20, § 20a, § 20b, § 20c). Laissa on lisäksi säännös vesihuollon tietojärjestelmästä, joka tulee voimaan 1.1.2016. Säännöksen tarkoituksena on lisätä läpinäkyvyyttä vesihuollossa. Vesihuollon tietojärjestelmä aiheuttaa lisävaatimuksia toimijoille, joilla on myös muuta toimintaa vesihuollon lisäksi.

Uusien säännösten mukaan läpinäkyvyys tulee taata riippumatta organisointimuodosta. Vesihuoltolain läpinäkyvyyden ja avoimuuden vaatimukset ovat samat riippumatta siitä, minkä alan toimijan kanssa vesihuoltolaitos on samassa organisaatiossa tai missä yhteisömuodossa se toimii. Näin ollen vesihuoltolaitoksen tulee antaa tietoja myös yhteisistä tehtävistä, joihin se osallistuu taloudellisesti arvoitettavalla panoksella. Vesihuoltolain mukaan vesihuollossa ei ole sallittua käyttää vesihuollon asiakkailta kerättyjä maksuja jonkin muun samassa yhtiössä tai konsernissa harjoitetulle toiminnalle. Raportoinnin ja läpinäkyvyyden lisääntymisen myötä tätä ei myöskään voida tehdä ns. piilotettujen kulujen osalta.

Tällä seikalla on olennainen merkitys organisointitavan valinnassa.

2.2 Kuntalaki

Yhtiöittämisvelvollisuus

Uusi kuntalaki 410/2015 on tullut voimaan 1. toukokuuta 2015. Kuntalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 32/2013 vp.) mukaan kuntien tulee yhtiöittää tiettyjä toimintoja, sekä käydä läpi muutokin toimintaansa valtiontukiongelmien sekä kilpailuneutraliteettiongelmien poistamiseksi.

Vesihuollolla on yhtiöittämisvelvollisuusasiassa kuitenkin erityisasema. Kuntalaista ei automaattisesti seuraa vesihuoltolaitosten yhtiöittämisvelvoitetta, mutta tarkastelu on tehtävä kuntalain uusien säännösten pohjalta

Kuntalain 126 § sisältää säännökset yhtiöittämisvelvollisuudesta

Säännöksen mukaan kunnalla olisi yhtiöittämisvelvollisuus kunnan toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla. Kunta ei säännöksen mukaan hoida tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla ainakaan, jos

- a. kunta tuottaa lakisääteisesti järjestettäviä palveluja kunnan asukkaille ja muille;
- b. kunta hoitaa tehtävää lakiin perustuvan yhteistoimintavelvoitteen perusteella;
- c. kunta hoitaa tehtävää yhteistoiminnassa, ja kyse on hankintalain 10 §:n tarkoittamasta sidosyksiköstä

31.7.2017

- d. kunta järjestää lakisääteistä opetuksen tai koulutuksen mukaista koulutusta.
- e. toiminta perustuu lakiin perustuvaan monopoliasemaan tai muodostaa luonnollisen monopolin tai tuottaa välittömästi näihin liittyviä palveluja;
- f. kunta ostaa, myy tai vuokraa kiinteistöjä, ja toiminta liittyy MRL:n mukaisten kunnan tehtävien hoitoon.

Kuntalain 126 §:n 2. momentin 5) kohdassa säädetään monopoleista, luonnollisista monopoleista sekä monopolitoimintaan välittömästi liittyvistä palveluista. Yhtiöittämisvelvollisuus ei koskisi sellaisia tehtäviä, joissa toiminta perustuu lakiin perustuvaan monopoliasemaan tai luonnolliseen monopoliasemaan sekä tällaiseen toimintaan välittömästi liittyvään toimintaan. Tällaisessa ei ole olemassa kilpailutilannetta eikä kilpailuneutraliteetti vaarannu.

Luonnollisella monopolilla tarkoitettaisiin tilannetta, jossa alalla on vain yksi tuottaja, mutta jonka asema ei perustuisi lakiin tai lain perusteella annettuun yksinoikeuteen. Luonnollisessa monopolitoiminnassa yleensä tuotteen kiinteät kustannukset ovat korkeat, kun taas muuttuvat kustannukset ovat suhteellisen pienet.

Lakiin perustuvia monopoleja ovat muun muassa vesihuoltotoiminta laitoksen toiminta-alueella sekä kaukolämpö siltä osin, kun kiinteistö on lain perusteella velvollinen liittymään verkkoon eli kun kiinteistö on asemakaavamääräyksen perusteella velvollinen liittymään verkkoon.

Luonnollisen monopolin muodostavat kaupan ja teollisuuden sekä toiminta-alueen ulkopuolella sijaitsevan asutuksen vesihuollon järjestäminen silloin, kuin muita toimijoita ei käytännössä ole.

Luonnollisia monopoleja koskevan poikkeuksen tärkein vaikutus liittyy vesihuoltotoimintaan. Vesihuoltotoiminnan luonnetta arvioitaessa on otettava huomioon kunnan velvoitteet vesihuollon järjestämisessä.

Kunnat vastaavat asutuksen vesihuollosta suurimmaksi osaksi joko liikelaitosmuodossa tai muutoin siten, että sen toiminta on eriytetty kunnan tilinpäätöksessä. Vesihuoltolain (119/2001) mukaan kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti ja kunnalla on viimekätinen vastuu vesihuoltopalvelujen järjestämisestä.

Vesihuoltolain mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi, jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat.

Käytännössä vesihuoltolaitoksen toiminta on kuitenkin pitkälti lakisääteisen vesihuollon järjestämisen pohjalta rakennettu, kyse on lakisääteisestä monopolista, ja jolla on lakiin kirjattu täsmällinen poikkeussäännös. Kuntalain perusteella vesihuoltolaitoksia ei siten ole pakko yhtiöittää.

Kuntalain ohella vesihuoltolaki on keskeinen laki, jonka uudistuksessa on tavoiteltu suurempaa läpinäkyvyyttä myös vesilaitosten toiminnassa.

31.7.2017

2.3 Osakeyhtiölaki

Osakeyhtiölaki sisältää säännökset toiminnan organisoimisesta ja valvonnasta osakeyhtiömuodossa.

Vesihuoltoa voidaan harjoittaa osakeyhtiömuodossa, jolloin toimitaan osakeyhtiölain yleisperiaatteiden ja säännösten mukaisesti. Vesihuollon maksupolitiikkaa ja taloutta säännellään kuitenkin muuallakin laissa. Vesilaitoksen toiminnasta voi osakeyhtiömuodosta huolimatta jäädä vain kohtuullinen tuotto pääomalle. Mahdollisuudet käyttää vesihuollon maksutuloja pitkällä aikavälillä muiden toimintojen kustannusten kattamiseen ja toiminnan mahdollisiin tappioihin ovat rajoitetut. Tästä saattaa jopa seurata, että ns. liikaa perittyjä maksutuloja joudutaan palauttamaan asiakkaille.

3 Hankkeen taustaa

Forssan kaupunki on hankkinut vesihuoltoliikelaitoksen taseeseen Kellarimäen maa-alueen hintaan 95.810 euroa. Kaupungin voidaan katsoa linjanneen omistajapolitiittisesti vedenottamotoiminnasta tehtyään maa-alueen hankintapäätöksen ja haettuaan ao. ympäristöluvan. Lisäksi Forssan kaupunki on konserniohjeessa linjannut omistajapolitiikasta seuraavasti:

Kaupungin omistajapolitiikka on mahdollisimman avointa ja aktiivista toimintaa, jossa pyritään johdonmukaisiin ja ennustettaviin ratkaisuihin. Se perusteena ovat ensisijaisesti kaupunginvaltuuston hyväksymä strategia ja muut omistajapolitiikkaa koskevat päätökset.

Kaupunki edellyttää, että

- *tytär-yhteisöissä huolehditaan säännösten asettamista velvoitteista esimerkillisen hyvin*
- *tytär-yhteisöt ovat esimerkillisiä työnantajia*
- *tytär-yhteisöt suhtautuvat vastuullisesti ympäristökysymyksiin*
- *yhteisöjen pääomarakenteen tulee olla tarkoituksenmukainen suhteessa toimialaan ja toimintaan*
- *tytär-yhteisöjen hallituksissa on oltava miehiä ja naisia tasapuolisesti.*
- *tytär-yhteisöt ottavat konsernin kokonaisedun kaikessa toiminnassaan huomioon*

Forssan kaupunki on talousarviossaan ja -suunnitelmissaan ottanut hankkeen huomioon seuraavasti:

31.7.2017

Taloussuunnitelma 2018-2019

Lisävesihankkeet? (Porras, Pohjois-Forssa) HUOM! osin "rahi" –menetelmällä arvioitua €:t. Menot jakautuneet 2018 – 2022 (Johtolinjat + vedenottamo Porttaaseen luokkaa 3,0 milj.€ +tekopohjaveden muodostaminen 1,5 milj.€)

Investointivarat ovat taloussuunnitelman mukaan vuosina 2018 ja 2019 tasoa 2,5 milj.€ /vuosi

Vesiyhteys Jokioinen – Forssa jo mahdollisesti valmis vuonna 2017

Verkostojen saneeraukseen on jälleen panostettava parin "hiljaisemman" vuoden jälkeen.

Uudet kaava-alueet?

Tammelan kunta on talousarviossaan 2017 laatinut investointiohjelman, joka sisältää vedenottamoinvestoinnin seuraavasti:

INVESTOINTIOHJELMA vuosille 2017-2021

Hankkeen nimi	kust.arv	2017	2018	2019	2020	2021	ulkop. rahoitus
Vesihuollon palvelualue (*)	420	20	100	100	100	100	
Riihivalkama-Porras runkoviemäri ja vesijohto	1 300		750	550			360
Portaan vedenottamo, Tammelan osuus	500		500				
Muu yhdyskuntarakentaminen	1 310	310	250	250	250	250	
Yhteensä		2 619	6 395	4 045	1 045	1 045	360

*Kylän viemäröinnistä tulee suunnitelmavuosille menoja hyväksytyn kylän viemäröinnin yleissuunnitelman mukaan.

4 Investoinnin tarkastelu**4.1 Vaihe 1. vedenottamo**

Vaiheessa 1 suoritetaan tarvittavat maa-aluehankinnat, perustetaan vedenottamo ja rakennetaan kaksi siiviläputkikaivoa (Maa-aluehankinnat on jo suoritettu, mutta niistä aiheutuvat kustannukset on sisällytetty kustannusarvion investointeihin). Siiviläputkikaivoilta rakennetaan raakaveden syöttölinjat uudelle vedenkäsittelylaitokselle.

Tässä tarkastelussa oletetaan, että raakavesi on laadultaan sellaista, että yksinkertainen kalkkikivialkalointi täydennettynä jakeluun pumpattavan talousveden UV-desinfiointilla on riittävä käsittely. Rakennettava vedenkäsittelylaitos mitoitetaan vaiheessa 1 virtaamalle 700 m³/d (esim. 14h/d x 50 m³/h). Laitosrakennukseen rakennetaan tilavuudeltaan kalkkikivisuodattimien huuhteluun riittävä alavesisäiliö ja suodattimien huuhteluissa poistuvan

31.7.2017

huuhteluveden tasausallas. Oletuksena on, että huuhteluvesi voidaan tasauksen jälkeen johtaa maastoon.

Kalkkikivisuodattimet ovat betonisella suutinpohjalla varustettuja, paikalla valettuja betonisia avoaltaita, joissa suodatettavan veden virtaussuunta on ylhäältä alas. Suodattimet huuhdellaan niihin kertyvän hienoaineksen poistamiseksi alustavan arvion mukaan noin 1-2 kertaa vuodessa pumppaamalla puhdasta vettä suodattimen läpi vastavirtaan alhaalta ylöspäin. Huuhteluvesipumppu asennetaan rakennettavan alavesisäiliön yhteyteen. Huuhtelussa käytetään myös paineilmaa tähän tarkoitukseen hankittavalla kompressorilla. Suodattimet ja niihin liittyvät tulevan ja poistuvan suodatettavan veden ja huuhteluveden putkistot sijoitetaan katettuun laitosrakennukseen.

Laitosrakennus on osittain maanalainen, vesialtaita sisältäviltä osiltaan paikalla valettava teräsbetonirakennus, jonka maanpinnan yläpuolinen osa voi olla kevytrakenteinen (esim. teräsrunko ja elementtiseinät). Suodatin- ja putkistotilan lisäksi rakennukseen varataan tilat suodattimien huuhtelupumpulle ja –kompressorille, jakelupumppaukselle ja UV-laitteille, erillinen sähkö- ja automaatiotila sekä tilavaraus verkostodesinfioinnille esim. natriumhypokloriittia käyttäen. Tässä yhteydessä rakennukseen ei ole ajateltu rakennettavan WC-, tai muita sosiaalitiloja tai erillistä valvomotilaa. Prosessin ohjaus on yksinkertaista ja paikalla suoritettavia huoltotoimenpiteitä tarvitaan jokseenkin vähän.

Rakennukseen toteutetaan sähkölämmitys ja koneellinen ilmanvaihto. Ilmanvaihdon toteutuksessa huomioidaan talousvesilaitoksella tarvittava hygieniataso riittävällä suodatuksella prosessitiloissa ja alavesisäiliössä. Rakennuksessa ylläpidetään matalaa sisälämpötilaa putkistojen kondenssivesiongelmien vähentämiseksi ja energian säästämiseksi.

Vedenottamohankkeen ensimmäiseen vaiheeseen sisältyvät edellisten lisäksi talousveden siirtolinjat laitokselta osakkaiden jakeluverkkoon.

4.2 Vaihe 2. tekopohjavesijärjestelmä

Arviolta noin 10 vuoden kuluttua ensimmäisen rakennusvaiheen jälkeen toteutettava Vaihe 2 sisältää ensimmäisessä vaiheessa rakennetun laitoksen kapasiteetin nostoon tarvittavat toimenpiteet.

Vedenoton lisääminen perustuu tekopohjavesijärjestelmän rakentamiseen. Samalla rakennetaan uusia raakavesikaivoja alueputkistoihin ja varaudutaan aiemmin rakennettujen kaivojen tehostamiseen (pumppujen uusiminen, mahdollinen tehonnosto) ja saneeraamiseen.

Laitosrakennus suunnitellaan alun perin sellaiseksi, että sen laajentaminen on helppoa. Kun lähtökohtana on kalkkikivisuodatus, sen laajentaminen on yksinkertaisimmillaan toteutettavissa "suodatinrivejä jatkamalla", eli lisäämällä uusia avosuodattimia vanhojen yhteyteen. Uudet suodattimet ovat samankokoisia kuin vanhat, joten huuhteluun tarvittavat laitteet soveltuvat sellaisenaan ilman muutoksia. Alavesisäiliön laajentaminen ei ole välttämätöntä.

Välttämättömiä laajennuksesta aiheutuvia laiteusintoja vesilaitoksella ovat lähinnä jakelupumppujen ja UV-laitteiden kapasiteetin nosto. Lisäksi tulee varautua 10 vuotta käytössä olleiden laitteiden saneeraukseen ja/tai uusimiseen.

31.7.2017

Eri vaiheiden kustannusarviot perustuvat edellä esitettyyn laitoksen prosessiratkaisuun ja toteutustapaan ja niitä on verrattu viime vuosina toteutettuihin vastaavatyypisiin ja -kokoisin laitoksiin ja niiden urakkahintoihin. Arvioidut investoinnit vaiheittain on esitetty tämän raportin liitteenä 1.

5 Hallintomallit ja niiden vertailu

Tässä selvityksessä vedenottamon ja myöhemmän pohjavesihankkeen organisoitumista tarkastellaan seuraavien vaihtoehtoisten hallintomallien osalta:

- a. **kunnan omana toimintana**; vedenottamon toiminnasta vastaa toinen kunnista, joka sopimukseen perustuen myy vettä edelleen toiselle kunnalle
- b. **vastuukuntamallina**, joka on Kuntalain luvussa 8 määriteltyä kuntien välistä yhteistoimintaa. Vastuukunta voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman kunnan puolesta. Vastuukunta Forssa ottaa veden ja Tammelan kunta osallistuu kustannuksiin vesivaroituksensa suhteessa.
- c. **osakeyhtiönä**, joka on omistajastaan erillinen oikeushenkilö. Osakeyhtiö ei ole osa emokuntaa vaan kuuluu kuntakonserniin joko tytäryhtiönä tai osakkuusyhteisönä. Osakeyhtiö vuokraa maa-alueen ja ottaa veden. Osakeyhtiö laskuttaa kuntia vesivaroituksien suhteessa sopimukseen perustuen.

31.7.2017

Seuraavassa taulukossa on kuvattu em. vaihtoehtojen ominaisuuksia erilaisista näkökulmista.

Vertailutaulukko ei itsessään ota kantaa eri mallien vahvuuksiin/heikkouksiin, vaan niitä arvioidaan tässä selvityksessä myöhemmin erikseen.

	Oma toiminta	Vastuukuntamalli	Osakeyhtiö
Lainsäädäntö	Kuntalaki	Kuntalaki	Osakeyhtiölaki
Perustaminen		Kuntien välinen sopimus	Toimivalta perustamiseen riippuu kunnan hallinto-säännöstä, jollei muulla tavoin ole määrätty yhtiö perustetaan valtuuston päätöksillä. Vaaditaan perustamiskirja ja yhtiöjärjestys. Osakassopimus mahdollinen. Syntyy rekisteröitäessä.
Omistus, äänivalta	Kunta itse	Vastuukunta omistaa, päätöksenteosta sovitaan kuntien välisellä sopimuksella	Osakkaat omistusosuuksien /äänimäärän suhteessa
Päätöksenteko, hallinto	Kunnan toimielimet; Kunnanvaltuusto Kunnanhallitus Tarkastuslautakunta	Kunnan toimielimet: Kunnanvaltuusto Kunnanhallitus Tarkastuslautakunta	Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja, konserniohjeet
Tehtävä	Kunnan toimialaan kuuluva	Yhteinen toimielin Kunnan toimialaan kuuluva	Tavoittelee voittoa osakkeenomistajille. Voi myös harjoittaa voittoa tavoittelematonta toimintaa, mikäli yhtiöjärjestyksessä niin määrätään. Ei voi hoitaa julkisia hallintotehtäviä, ellei tehtävää ole määrätty sille lailla. Ei voi hoitaa tehtäviä, jotka sisältävät julkisen vallan käyttöä.
Talousarvio	Kunnan talousarvio	Kunnan talousarvio	Osakeyhtiöllä oma budjetti, jonka luonne poikkeaa kunnallisesta talousarviosta erityisesti toiminnan ohjauksen välineenä.
Omistajan tuottovaatimus			Osinko, osakkeiden myyntivoitto, lainan korko

31.7.2017

Omistajan taloudellinen vastuu	Kunta vastaa kaikesta	Vastuukunta vastaa kaikesta	Osakkeenomistajan lakisääteinen taloudellinen vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan (rajoitettu vastuu) ja muilta osin osakkeenomistajan itsensä tekemiin päätöksiin. Omistajan takausvastuu on mahdollinen.
Velan otto	Kunnanvaltuusto päättää lainan ottamista sekä lainan antamista ja muuta sijoitustoimintaa koskevista periaatteista.	Kunnanvaltuusto päättää lainan ottamista sekä lainan antamista ja muuta sijoitustoimintaa koskevista periaatteista.	Osakeyhtiötä varten otettavasta lainasta tai takauksittomuksen tai vakuuden antamisesta päättää hallitus taikka toimitusjohtaja hallituksen määrittelemän toimivallan puitteissa, ellei osakassopimuksessa ole toisin sovittu.
Luottoriski	Kuntariski	Kuntariski	Yritysriski. Vieraan pääoman rahoituskustannus korkeampi kuin kunnalla. Kunnan takaus mahdollinen, takausprovisio.
Konkurssi- ja yrityssaneerausmahdollisuus	Ei voida asettaa konkurssiin. Ei voi olla yrityssaneerausmenettelyssä.	Ei voida asettaa konkurssiin. Ei voi olla yrityssaneerausmenettelyssä.	Voidaan hakea ja asettaa konkurssiin. Voi hakea yrityssaneerausta ja velkojen anteeksiantoa.
Toiminnan julkisuus	Asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta). Liiketalaisuudeksi katsottavat seikat eivät ole julkisia.	Asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta). Liiketalaisuudeksi katsottavat seikat eivät ole julkisia.	Asiakirjat eivät ole julkisia. Osakeyhtiön toimielimen kokoukset eivät ole julkisia.
Hankinnat	Laki julkisista hankinnoista ja/tai erityisalojen hankintalaki tulee sovellettavaksi.	Laki julkisista hankinnoista ja/tai erityisalojen hankintalaki tulee sovellettavaksi. Hankintalaki ei koske kunnan sisällä tapahtuvaa palvelun ja tavaran hankintaa.	Yhtiön tekemien hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus riippuu sen markkina- asemasta (omistus- ja rahoituspohja ym.). Osakkeenomistajan oikeus tehdä kilpailuttamatta suorahankintoja yhtiöltä riippuu sen markkina- asemasta (ei jos yhtiö toimii markkinoilla). (sidosyksikköasema - sääntö)
Omaisuuksien siirto			Omistaja vaihtuu

31.7.2017

Tulovero	Kunta on verovelvollinen kunnalle ja seurakunnalle elinkeinotoiminnan tuottamasta tulosta ja muun kuin yleisessä tai yleishyödyllisessä käytössä olevan kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta	Kunta on verovelvollinen kunnalle ja seurakunnalle elinkeinotoiminnan tuottamasta tulosta ja muun kuin yleisessä tai yleishyödyllisessä käytössä olevan kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta	Osakeyhtiö on pääsääntöisesti verovelvollinen kaikesta tulostaan.
Arvonlisävero	Palautus-/vähennysjärjestelmä.	Palautus-/vähennysjärjestelmä.	Vähennysjärjestelmä
Kiinteistövero	Ei kiinteistöveroa	Ei kiinteistöveroa	Kiinteistöverovelvollinen
Varainsiirtovero	Omaisuuksien siirrosta ei varainsiirtovero-seuraamuksia	Omaisuuksien siirrosta ei varainsiirtovero-seuraamuksia	Omaisuuksien siirrosta varainsiirtovero Kiinteistöt 4 % osakkeet 2 %

Vastuukuntamallissa kuntalain mukaan kunnat voivat sopia, että tehtävä annetaan toisen kunnan hoidettavaksi yhden tai useamman kunnan puolesta. Yleensä tämä tarkoittaa sitä, että tehtävää muiden sopijakuntien lukuun hoitavan kunnan organisaatioon perustetaan kuntien yhteinen toimielin, johon sopijakunnat nimeävät edustajansa.

Osakeyhtiömuodon osalta esille nousee seuraavia erityispiirteitä:

- o Osakeyhtiössä toimitaan osakeyhtiölain säännösten mukaan
- o Huomioitava mm. verotukseen, vastuisiin sekä toiminnan hallintoon, omistajatuloutukseen sekä omistajaohjaukseen liittyvät säännökset
- o Mikäli toiminta yhtiötetään, kunnan/kuntien suoraan omistama osakeyhtiö on omistajaohjauksen kannalta selkein vaihtoehto.
- o Kuntalain 6 §:n mukaan yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain mukainen määräysvalta, kuuluu kuntakonserniin.
- o Kuntalain 48 §:n mukaan kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut hallintosäännössä määrätty viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta.
- o Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.
- o Uudessa kuntalaissa on aikaisempaa enemmän kuntakonsernia koskevaa ohjeistusta. Merkittävä uusi säännös on mm. se, että omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että konserniohjauksessa otetaan huomioon konsernin kokonaisuus.

31.7.2017

- Uuden yhtiön konserniohjausta määriteltäessä on siten hyvä ottaa huomioon mahdolliset uudet kuntalain säännökset. Mm. kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee kohdistaa koko kuntakonserniin.
- Perustamissopimus ja yhtiöjärjestys ovat osakeyhtiölain edellyttämät asiakirjat. Koska yhtiössä olisi useita osakkaita, keskeiseksi asiakirjaksi nousee osakassopimus. Se on osakkeenomistajien ja mahdollisesti myös yhtiön välinen, ei-julkinen sopimus, jolla säännellään osakkaiden keskinäisiä suhteita ja osakkaiden oikeuksia ja velvollisuuksia yhtiössä.

6 Taloudellinen mallinnus

Tässä kappaleessa tarkastellaan vedenottamon ja tekopohjavesihankkeen taloudellisia vaikutuksia tulosennusteen, kassavirtaennusteen ja tase-ennusteen avulla. Taloudellisen mallinnuksen tarkoituksena on selvittää kyseisen investoinnin ja toiminnan kustannuksia kuntien vesihuollolle.

Laskelmat on laadittu käyttäen seuraavia lähtöoletuksia:

- vaiheessa 1 toteutetaan vedenottamon, vedenkäsittelylaitoksen, siirtolinjojen rakentamisen sekä niiden maanrakennustyöt: kustannusarvio 2.962.000 euroa (ilman maa-alueen hankintamenoa)
- vaiheessa 2 toteutetaan tekopohjavesijärjestelmän rakentaminen sisältäen vedenottamon ja vedenkäsittelylaitoksen: kustannusarvio 3.450.000 euroa
- investointien suunnitelman mukainen poistoaika on 30 vuotta
- taloudellinen mallinnus tehdään 30 vuoden jaksolle:
 - vaiheen 1 rakentaminen v 2018 – 2019, koekäyttö 2019 lopulla
 - vaiheen 1 vedenottamon tuotantokäyttö alkaa 2020
 - vaiheen 2 tekopohjavesihanke rakentaminen vuosina 2028 – 2029, käyttöönotto alkaen vuonna 2030
- investointi rahoitetaan vieraalla pääomalla
 - laina-aika 30 v
 - korko 2 % p.a.
 - osakeyhtiömallissa oletuksena, että kunnat takaavat investointilainat, takausprovisio 0,5 % p.a. (sisältyy korkoon)
 - investointien hankintamenoihin lisätään arvio rakennusaikaisista koroista, korkokanta 2 % p.a.
- osakeyhtiömallissa maa-alue annetaan yhtiölle apporttina
- käyttötalousmenoissa on käytetty tilastollisia keskiarvona, jotka perustuvat Rakennusinsinööriliiton julkaisuun Vesihuolto II. Käyttötalousmenoina käytetyt yksikköhinnat ovat vaiheessa 1. 0,07 €/m³ ja vaiheessa 2. 0,05 €/m³

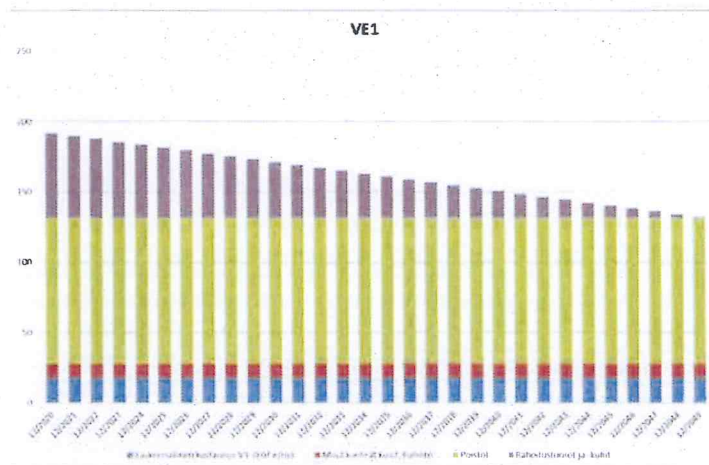
31.7.2017

- vedenottamon hallinto- ja yleiskuluiksi on arvioitu 5.000 euroa/v, minkä lisäksi osakeyhtiömallissa hallinto- ja yleiskuluiksi arvioidaan 5.000 euroa/v
- sijoitettava oma pääoma on 400.000 euroa, josta Forssan kaupunki 300.000 euroa (sis. apportin) ja Tammelan kunta 100.000 euroa
- laskutuksen oletetaan olevan kiinteä: vaiheessa 1. yhteensä 180.000 euroa/v ja vaiheessa 2. 270.000 euroa/v. Tammelan maksuosuus pysyy koko ajan samana eli 80.000 euroa/v. Forssan maksuosuus on vaiheessa 1. 100.000 euroa/v ja vaiheessa 2. 190.000 euroa/v. Forssa käyttää kaiken vaiheesta 2. saatavan kapasiteetin.
- laskelmissa ei ole otettu huomioon inflaatiota

Laskelmat ovat kokonaisuudessaan tämän selvityksen liitteenä nro 2.

6.1 VE1 vedenottamo (ei tekopohjavesijärjestelmää)

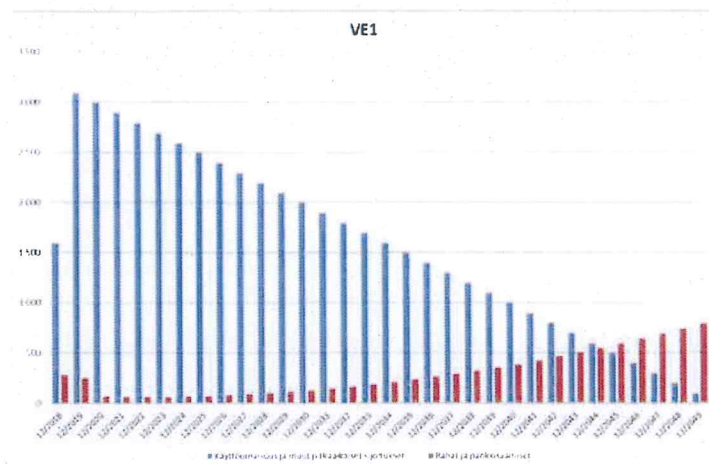
Tässä kappaleessa on esitetty graafisessa muodossa yhtiömuotoisen toiminnan talouden kehittymistä oletuksena, että toteutetaan ainoastaan vaihe 1. eli vedenottamo. Vaiheen 1. taloudellisessa mallinnuksessa, johon kuvat perustuvat, on oletettu, että kunnat maksavat yhtiölle vedestä kiinteään korvauksen, joka on vuosittain 180 tuhatta euroa. Summa jakautuu vesivarausten mukaan seuraavasti: Forssa 100 tuhatta euroa, Tammela 80 tuhatta euroa.

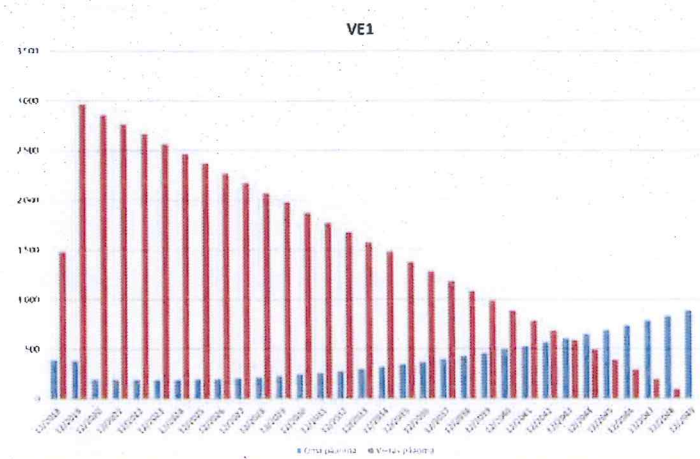
Kuva 1. VE1 menot ja poistot 1000 €

Yllä esitetyssä kuvassa 1. havaitaan, että investointilainan lyhenemisen myötä rahoituskulut alenevat tasaisesti. Muut menoerät ovat kiinteistä ja pysyvät ennusteessa vuosittain saman suuruisena. Investoinnin käyttöönottovuonna menot ja poistot (=lainanlyhennykset) ovat määrältään 184 tuhatta euroa ja tarkastelujakson päässä 128 tuhatta euroa.

31.7.2017

Kuva 2. Käyttöomaisuus ja rahat 1000 €

Taseen pysyvät vastaavat kasvavat aluksi investointien myötä 3,1 milj. euroon ja alenevat suunnitelman mukaisten poistojen mukaisesti tarkastelujakson päässä nollaan. Kassavarat ovat toiminnan alkuvuosina hyvin pienet, mutta lähtevät kasvuun, mikäli pysyttäydytään kiinteässä laskutuksessa.

Kuva 3. Oma ja vieras pääoma 1000 €

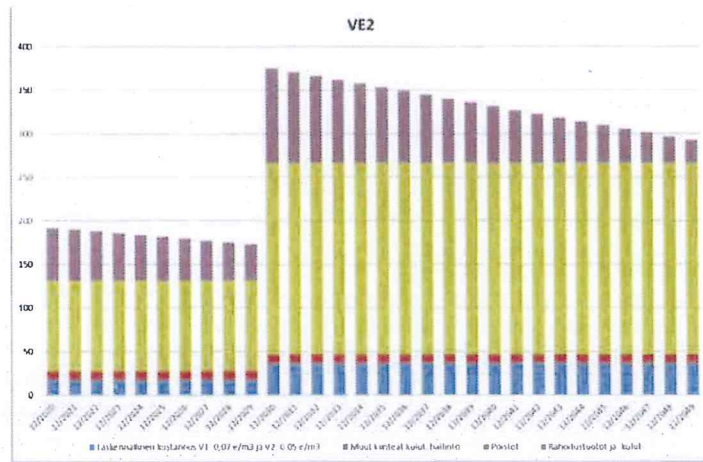
Taseen vieras pääoma alenee tasaisesti lainanlyhennysten myötä. Oma pääoma kasvaa ylijäämäisen toiminnan seurauksena.

6.2 VE2 vedenottamo ja tekopohjavesijärjestelmää

Tässä kappaleessa on esitetty graafisessa muodossa yhtiömuotoisen toiminnan talouden kehittymistä oletuksena, että toteutetaan sekä vaihe 1. eli vedenottamo,

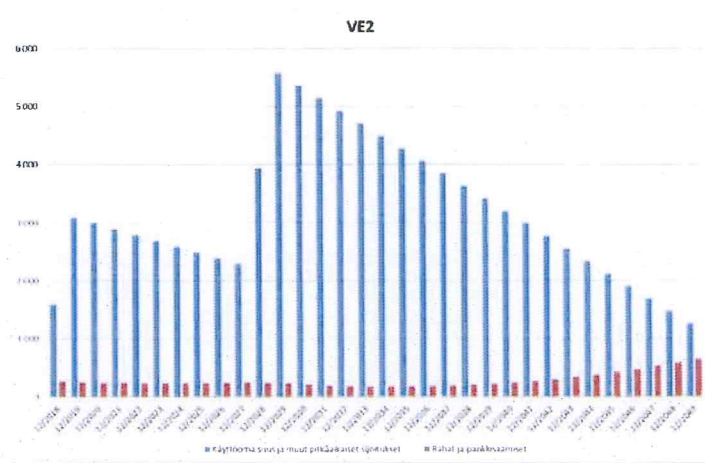
31.7.2017

että vaihe 2. tekopohjavesijärjestelmä. Tämän vaihtoehtoon taloudellisessa mallinnuksessa, johon kuvat perustuvat, on oletettu, että kunnat maksavat yhtiölle vedestä kiinteän korvauksen, joka on vuosittain vaiheessa 1. 180 tuhatta euroa ja vaiheessa 2. 350 tuhatta euroa/v. Tammelan maksuosuus pysyy koko ajan vuotuisesti samalla 80 tuhannen euron tasolla. Forssan maksuosuus on aluksi 100 tuhatta euroa/v ja tekopohjavesijärjestelmän toteuttamisen jälkeen 270 tuhatta euroa vuodessa.

Kuva 4. menot ja poistot 1000 €

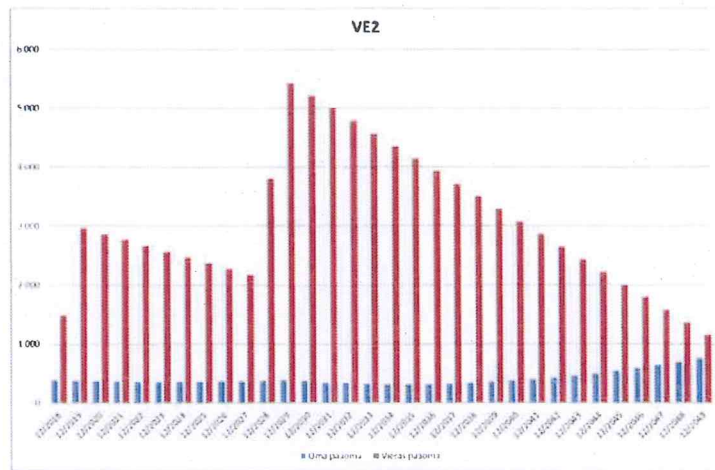
Yllä esitetyssä kuvassa 4. havaitaan, että investointilainan lyhenemisen myötä rahoituskulut alenevat aluksi tasaisesti. Toisen vaiheen investoinnin myötä kaikkien erien summa kasvaa lähes kaksinkertaiseksi. Ensimmäisen investoinnin käyttöönottovuonna menot ja poistot (=lainanlyhennykset) ovat määrältään 188 tuhatta euroa ja toisen vaiheen käyttöönottovuonna vastaavasti tarkastelujakson päässä 369 tuhatta euroa.

Kuva 5. käyttöomaisuus ja rahat 1000 €

31.7.2017

Taseen pysyvät vastaavat kasvavat aluksi investointien myötä 3,1 milj. euroon ja toisessa vaiheessa yhteensä 5,6 miljoonaan euroon. Taseen hankintamenot alenevat suunnitelman mukaisten poistojen mukaisesti tarkastelujakson ajan. Kassavarat ovat toiminnan alkuvuosina hyvin pienet, mutta lähtevät pieneen kasvuun, mikäli pysyttäydytään kiinteässä laskutuksessa.

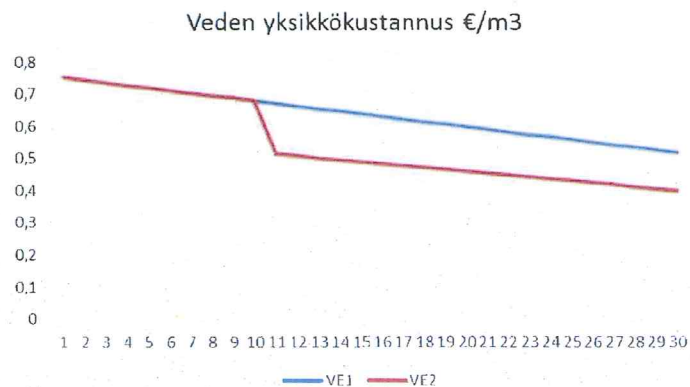
Kuva 6. oma ja vieras pääoma 1000 €

Taseen vieras pääoma elää investointien ja lainanlyhennysten suhteen. Vieras pääoma on suurimmillaan vuonna 2029 yhteensä 5,4 milj. euroa. Oma pääoma kasvaa hieman ylijäämäisen toiminnan seurauksena.

6.3 Veden yksikkökustannukset

Tässä kappaleessa tarkastellaan investointien, rahoituksen ja käyttötalouden vaikutusta veden yksikkökustannuksiin eri vaihtoehtoissa.

Veden yksikkökustannus kehittyy seuraavasti:

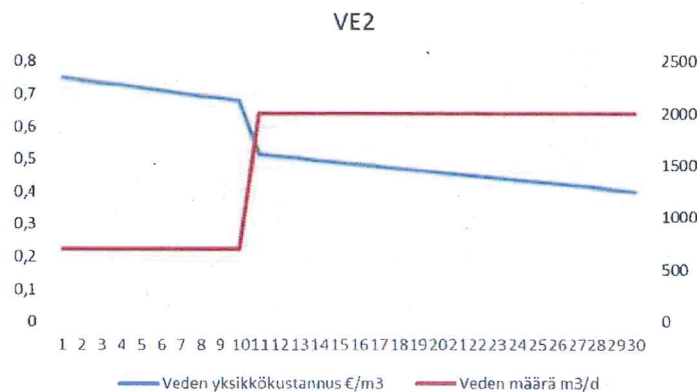

Kuva 7. veden yksikkökustannus €/m3

31.7.2017

Tarkastelujakson alussa veden yksikkökustannus on 0,75 €/m³. Kustannus alenee vähitellen korkokulujen pienentyessä. Jos tekopohjavesihanketta ei toteuteta, yksikkökustannus pysyy tarkastelujakson ajan yli 0,50 €/m³ tasolla.

Vaiheen 2 toteutuessa yksikkökustannus laskee selvästi, muutos on -0,15 €/m³ eli 23 %. Seuraavassa kuvassa 8. on havainnollistettu kapasiteetin ja yksikkökustannuksen yhteyttä.

Kuva 8. veden yksikkökustannus €/m³ ja veden määrä m³/d

Laskutettava veden määrä on vuosina 1-9 700 m³/d ja vuodesta 10 alkaen 2000 m³/d. Yllä oleva kuva osoittaa, että yksikköhinta laskee merkittävästi tekopohjavesihankkeen käyttöönoton ja vedenoton kasvun myötä.

6.4 Osakeyhtiön avaava tase

Mikäli toiminta yhtiötetään, tulee osakeyhtiön pääomarakenne suunnitella. Myös omistuksen jakautuminen Forssan ja Tammelan kesken tulee sopia heti yhtiötä perustettaessa.

Osakeyhtiön oma pääoma muodostuu osakepääomasta, joka minimissään on 2.500 euroa. Lisäksi on mahdollista tehdä muita pääomasijoituksia kuten SVOP-rahastosijoitus. Myös pääomalaina ns. välirahoitusmuotona on mahdollinen.

Osakeyhtiön oma pääoma tulee olla toiminnan laajuuteen nähden riittävä, jotta yhtiö on riittävän vakavarainen ja kykenee kantamaan mahdolliset tappiot menettämättä osakepääomaansa.

31.7.2017

Seuraavassa taulukossa on kuvattu osakeyhtiön avaava tase:

Avaava tase	1 000 €
--------------------	----------------

Vastaavaa	
Pysyvät vastaavat	
Maa-alueet	98
Vaihtuvat vastaavat	
Rahat ja pankkisaamiset	302
Vastaavaa yht.	400
 Vastattavaa	
Oma pääoma	
Osakepääoma	400
SVOP-rahasto	
Pääomalaina	
Vastattavaa yht.	400

Yllä esitetyssä avaavassa taseessa pääomittavat yhtiötä osakepääomana yhteensä 400 tuhannella eurolla. Summa koostuu apportoituna annettavasta maa-alueesta (arvio 98 T€) sekä osakkeiden uusmerkinnästä, joista maksettaisiin yhtiön pankkitilille 280 tuhatta euroa. Yhtiö maksaa apporttisijoituksesta varainsiirtoveron. Kassavarojen turvin voitaisiin maksaa alkuvaiheen hallintokuluja sekä rakentamisvaiheen korkoja.

31.7.2017

7 Toimintamallien vertailu

Seuraavassa taulukossa on vertailtu kunnan omana toimintana, vastuukuntana ja osakeyhtiönä järjestettyä toimintaa eri näkökulmista:

	Kunnan oma toiminta	Vastuukunta	Osakeyhtiö
Lainsäädäntö ja juridiset rajoitteet	Kuntalaki tunnetaan hyvin ehdot kuntien välisessä sopimuksessa	Kuntalaki tunnetaan hyvin ehdot kuntien välisessä sopimuksessa	OyL on tunnettu veden ostajat tekevät kumpikin oman sopimuksen osakeyhtiön kanssa
Omistajanäkökulma: omistajaohjaus	suora ohjaus, osin sopimusohjaus	sopimusohjaus	omistajaohjaus, kuntalain ja osakeyhtiölain väliset erot otettava huomioon mm. hallituksen päätöksentekoa koskevien vastuiden osalta
Päätöksenteko ja johtamisjärjestelmä	kunnan oma järjestelmä toiminta on julkista	yhteinen toimitus toiminta on julkista	yhtiökokous, hallitus ja tarvittaessa toimitusjohtaja toiminta ja päätöksenteko ei ole julkista, ellei toisin sovita
Taloudelliset vastuut	kunta vastaa kaikesta kuntien tulee sopia pääoma- ja käyttömenojen veloituksista	vastuukunta vastaa kaikesta kuntien tulee sopia pääoma- ja käyttömenojen veloituksista	osakeyhtiö vastaa, omistajat vastaavat sijoittamansa pääomaan ja takauksiin saakka osakeyhtiön hallituksen tulee varmistua yhtiön elinkelpoisuudesta: kuntien maksujen tulee kattaa käyttö- ja pääomamenot
Tekninen näkökulma	neutraali	neutraali	neutraali

31.7.2017

Osakeyhtiömallin aiheuttamat lisäkustannukset

osakeyhtiö erillisenä juridisena organisaationa aiheuttaa seuraavia lisäkustannuksia muihin tarkasteltuihin malleihin verrattuna:

- kunnat antavat investointilainoille takauksen, josta tulee maksaa kunnille takausprovisiota 0,5 % takauksen määrästä vuosittain
- osakeyhtiön hallinnoinnin arvioidaan maksavan vuosittain 5000 euroa, joka sisältää hallituksen palkkiot, mahdollisen toimitusjohtajan kuluja, taloushallinnon ja muun yleishallinnon kuluja.

Seuraavassa taulukossa on laskettu yllämainittujen erien vaikutus veden yksikköhintaan:

Kustannusvaikutukset € vuodet	2025 vaiheessa 1.	2035 vaiheessa 2.
takausprovisio 0,5 % p.a.	12 310	20 980
osakeyhtiön hallintokulut	5 000	5 000
Kustannusvaikutus yht.	17 310	25 980
Vaikutus €/m3	0,07	0,04
Veden yksikkökustannus (kuva 8.)	0,71	0,48
Oy-mallin vaikutus	0,07	0,04
Veden yksikkökustannus omana toimintana/vastuukuntana	0,64	0,45

Mikäli toiminta pysyisi osana kunnan omaa toimintaa tai vastuukuntamallilla järjestettynä, investointilainalle ei tarvita takausta, takausprovisiota ei makseta eikä erillisen osakeyhtiön hallintokuluja synny.

Näiden erien vaikutus veden yksikköhintaan olisi alentava vuonna 2025 0,07 eurolla ja vuonna 2035 0,04 eurolla.

	Hyötyjä	Haittoja/riskejä
Kunnan oma toiminta	toiminnan julkisuus rahoitusedut henkilöstön ja sopimusten siirtyminen on yksinkertaista ei verovaikutuksia	kunnallisen toiminnan jäykkyydet pysyvät ohjaus määräytyy kuten kunnassa (henkilöstöpolitiikka, talous yms.) ei läpinäkyvää

31.7.2017

Vastuukuntamalli	toiminnan julkisuus ja läpinäkyvyys yhteinen toimitus rahoitusedut henkilöstön ja sopimusten siirtyminen on yksinkertaista ei verovaikutuksia	kunnallisen toiminnan jäykkyydet pysyvät ohjaus määräytyy kuten kunnassa (henkilöstöpolitiikka, talous yms.)
Osakeyhtiömalli	selkeä johtamisjärjestelmä osakeyhtiölain pakottavat periaatteet edellyttävät toimimaan osakeyhtiön edun mukaisesti toiminnan ja talouden läpinäkyvyys reagointiherkkyys	toiminta ei ole julkista, ellei konserniohjauksella muuta sovita omistajaohjauksen haasteet verotus

Taloudellinen näkökulma	Kunnan oma toiminta	Vastuukunta	Osakeyhtiö
Hallintomallin vaikutus talouteen	ei juurikaan vaikutusta	yhteislautakunnan menot, hallintokulut kasvavat jonkin verran	hallintokulut kasvavat, koska oy:llä oma talous ja hallinto
Hallintomallin vaikutus kuntien talouteen	ei välitöntä vaikutusta	ei välitöntä vaikutusta	oman pääoman sijoitus, apporti omistajatuloutus

Verotus

Arvonlisäverotuksen näkökulmasta yhtiöittäminen on neutraali. Sekä kunnan toimintana, vastuukuntana että osakeyhtiömuotoisena kyseessä on arvonlisäverollinen toiminta: myyntihintoihin lisätään arvonlisävero, hankintoihin ja investointeihin sisältyvät arvonlisäverot ovat vähennyskelpoisia.

Tuloverotuksen näkökulmasta osakeyhtiö poikkeaa muista vaihtoehtoista. Liiketoiminnan ollessa voitollista yhtiö on elinkeinotulostaan tuloverovelvollinen ja maksaa siten verotettavasta tulostaan yhteisöveron, joka on tällä hetkellä 20 %. Kunnallinen vedenotto ei maksa ylijäämästään veroa.

Jos yhtiöittämisen yhteydessä luovutetaan osakkeita tai kiinteistöjä, syntyy luovutuksesta velvollisuus maksaa varainsiirtoveroa. Veron määrä on kiinteistöjen osalta 4 % ja osakkeiden osalta 2 % velattomasta kauppahinnasta.

31.7.2017

Yhtiön johto ja edustaminen

Hallitus on yhtiökokouksen ohella osakeyhtiön ainoa pakollinen toimielin. hallituksella on osakeyhtiössä ns. yleistoimivalta eli hallitukselle kuuluva kaikki sellaiset tehtävät, joita ei ole määrätty muille toimielimille. Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Toimitusjohtajan tehtävät kattavat ensi sijassa juoksevan hallinnon. Lisäksi toimitusjohtaja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Jos yhtiöllä ei ole toimitusjohtajaa, näistä tehtävistä vastaa hallitus.

8 Laskutusmenettely

Pääomakustannukset muodostavat valtaosan tässä selvityksessä tarkasteltavan toiminnan kokonaiskassavirrasta, jolloin on perusteltua, että myös tuotot veloitetaan kiinteänluontoisina, varauksiin perustuvina maksuina. Laskutuksen peruste tulee sopia etukäteen.

Jos investoinnit ja veden ottaminen toteutetaan Forssan kaupungin omana toimintana, kaupunki laskuttaa Tammelan kuntaa vesivaruksen perusteella omakustannushintaan (lisättynä lain mukaisella kohtuullisella tuottovaatimuksella). Yksikköhinta voidaan määritellä aina talousarviovuodeksi kerrallaan etukäteen.

Vastuukuntamallissa voidaan toimia kuten Forssan kaupungin omana toimintana, mutta yksikköhinnat päätetään molempien kuntien osalta yhteisessä toimielimessä omakustannusperiaatteella.

Osakeyhtiömalli on veloitusten suhteen edellä mainittuja malleja haasteellisempi. Osakeyhtiön tulee voida kattaa kaikki aiheutuneet menot/kassavirrat kuntien laskutuksella. Veloitukset perustuvat sopimuksiin. Jos tilivuoden ennakoidaan toteutuvan alijäämäisenä, kantaako osakeyhtiö riskin? Ylijäämätilanteessa osakeyhtiö ei voi jättää laskuttamatta tai palauttaa kunnille maksuja eikä voi siten minimoida verotustaan. Verottaja voi katsoa mainitun järjestelyn peiteltyksi osingonjaoksi, mistä aiheutuu veroseuraamuksia.

9 Johtopäätökset

Tämän toimeksiannon tarkoituksena oli selvittää Forssan kaupungin ja Tammelan kunnan vedenottamon hallintomalli.

Tässä esiselvityksessä tarkasteltiin vedenottamon organisoitumista kunnan omaksi toiminnaksi, vastuukuntamalliksi ja erityisesti osakeyhtiöksi. Vaihtoehtoja tarkasteltiin eri näkökulmista. Yhtiöittämisen näkökulmasta laadittiin taloudellinen mallinnus, joka laadittiin sovittujen oletusten pohjalta.

Vesihuoltolain 18 §:n mukaan vesihuoltotoiminnan tulee kattaa pitkällä tähtäimellä kulunsa ja investointinsa. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

31.7.2017

Omistajanäkökulmasta osakeyhtiömuoto sisältää omistajaohjauksellisia haasteita. Osakeyhtiölain mukaan hallituksen ja johdon tulee ajaa päätöksenteossaan ja toiminnassaan yhtiön etua. Kuntakonsernissa voi syntyä tilanteita, joissa omistajan ja yhtiön etu ovat ristiriidassa. Tällaisia tilanteita varten on syytä varmistaa omistajaohjauksen periaatteet ja toimenpiteet, jotta kuntakonsernin kokonaisuus voidaan turvata. Omistajaohjauksen toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun kunnan määräysvallan käyttöön.

Vedenottamon näkökulmasta eriyttäminen yhtiöittämällä on kunnan omaa toimintaa ja vastuukuntamallia vahvempi eriyttämisen muoto: osakeyhtiö on erillinen juridinen organisaatio, jolla on oma hallinto, johto ja talous. Osakeyhtiömuoto on päätöksenteossaan tarvittaessa ketterä ja reagoitiherkkä sekä antaa siten mahdollisuuden toteuttaa suorituskkyä parantavia toimia.

Suosittelimme, että investoinnit ja vedenottamo toteutettaisiin vastuukuntamallina, jolloin vedenottamon toiminnasta ja taloudesta päätetään yhdessä, mutta erillistä juridista organisaatiota ei tarvitse perustaa. Vastuukuntana toimisi Forssan kaupunki.

Vastuukuntamallina laskutuksen tasaaminen yli/alijäämän mukaan on järjestettävissä ilman verotuksellisia riskejä. Laskutuksen osalta suosittelemme, että vaiheen 1. investointiin liittyvät pääomamenot (lyhennykset ja korot, maanvuokra) veloitetaan erikseen kiinteänä perustuen tehtyyn vesivaraukseen. Vaiheen 2. investoinnin pääomamenot maksaisi Forssan kaupunki. Käyttötalousmenot veloitettaisiin ennakkoarviona ja tasattaisiin käytetyn veden suhteessa.

Vastuukuntana toimisi Forssan kaupunki, jonka suurempaan taseeseen tässä selvityksessä käsitellyt investoinnit ja niihin nostetut lainat tulisivat. Järjestelyn vaikutus kuntatalouden tunnuslukuihin olisi Forssassa Tammelan kuntaa suhteellisesti pienemmät.

Yhtiöittäminen voidaan toteuttaa myöhemmin, mikäli siihen ilmenee erityistä tarvetta. Vaiheistetun mallin riskinä voi olla varainsiirtoveron maksuvelvollisuus, mikäli myöhempään yhtiöittämiseen liittyy kiinteistöjen ja rakennusten apporti- ja tai muita luovutuksia.

31.7.2017

Liite 1: Investoinnin kustannusarvio**Forssa-Tammela vedenottamon yhtiöittäminen**

Kustannusarviot

J.Lindholm 23.3.2017

Vaihe 1

Maa-alue **95 810 €**
sisältää vedenottamon ja tkpv-alueet

Vedenottamo **200 000 €**
siiviläputkikaivot, 2 kpl
alueputkisto kaivoilta laitokselle

Vedenkäsittelylaitos **1 500 000 €**
mitoitusvirtaama 700 m3/d (14h * 50m3/h)
kalkkikivialkalointi, avosuodattimet
alavesisäiliö
lilkaisen pesuveden tasaussäiliö
jakelupumppaus
UV-desinfiointi

Siirtolinjat
Vesijohtot varusteineen, pumppaamot **732 000 €**

Siirtolinjojen maarakennustyöt
Maa-, pohja- ja kalliorakenteet 51 590 €
Pohjarakenteet 11 550 €
Maaleikkaukset ja kaivannot 291 200 €
Kallioleikkaukset, -kaivannot ja -tunnelit 14 000 €
Penkereet, maapadot ja täytöt 342 610 €
Päälysrakenteen osat ja radan alusrakenteet 13 532 €
Erikoisrakenteet 157 720 €
Maatyöt yhteensä 882 202 €
vain vesijohto-osuus 352 265 €
molemmat putket -osuus 177 672 €
Maatöiden kustannusosuus 529 937 €

Vaiheen kustannukset yhteensä **3 057 747 €**

Vaihe 2

Tekopohjavesijärjestelmä **1 000 000 €**

Vedenottamo **400 000 €**
uusia kaivoja, vanhojen tehostamista

Vedenkäsittelylaitos
laajentaminen 1 900 000 €
saneeraus 150 000 €

Vaiheen kustannukset yhteensä **3 450 000 €**

31.7.2017

Liite 2: Laskelmat